

Delaware-juhlavuoden tapahtumia

1. Suomalaisuus Amerikassa -konferenssi Turun yliopistossa

Turun yliopiston historian laitos järjesti 23.9.1988 konferenssin aiheesta 'Suomalaisuus Amerikassa'. Avaussanoissaan yliopiston rehtori **Arne Rousi** viittasi Delaware 350-vuotisjuhlavuoteen ja korosti Turun yliopistossa suoritettua siirtolaistutkimusta, mikä on tuottanut mm. kuusi väitöskirjaa.

Reino Kero tarkasteli Delawaren ruotsalais-suomalaista siirtokuntaa todeten hankkeen olleen osa Ruotsin suurvaltapyrkimyksiä. Alussa hollantilaisten osuus oli ratkaiseva ja vähitellen tähän kauppa-asemana perustettuun siirtokuntaan saapui arviolta 1000 asukasta. Suomalaisen osuudeksi Kero arvioi kolmeneljäsosaa väestöstä. Suomalaisen siirtolaisten tunnetuin jälkeläinen John Morton on Keron mukaan suuri henkilö vain Amerikan suomalaisille.

Melvin Holli Chicagosta käsittelee Amerikan suomalaisten osallistumista v. 1638 Delaware-juhliille. Juhlallisuuksien valmistelussa Emil Hurjalla oli keskeinen merkitys. Prof. Holli totesi myös, että John Morton 'casted the decisive vote in 1776'.

Auvo Kostiainen puhui Delawaresta suomalaisen siirtolaisuuden symbolina ja totesi, että Ruotsissa on parhaillaan vietettävän juhlavuoden kunniaksi julkaistu useita kirjoja, mutta Suomessa tuskin mitään.

William R. Copeland tarkasteli Floridassa olevaa Lakeworth-Lantan suomalaisasutusta todeten siellä olevan pysyvästi 12000 ja talvisaikaan jopa 25000 suomalaista. Suomi tunnetaan edelleen Yhdysvalloissa lainansa takaisinmaksun ansioista, mutta tietoisuus siitä on vähentynyt.

Michael G. Karni käsittelee suomalaista siirtolaiskultuuria sotien välisenä aikana ja erityisesti toisen sukupolven osuutta siinä.

Georg Hummasti, joka on parhaillaan Fulbright-professorina Suomessa, puhui Amerikan suomalais-ten perhesuhteista.

Risto Pikkolan aiheena oli Delaware ruotsalaisessa ja suomalaisessa historiankirjoituksessa, erityisesti Campanius Holmin, Israel Acreliuksen ja Pehr Kalmien teosten valossa.

Konferenssin yhteydessä oli esillä konsuli **John O. Virtasen** aineistoon perustuva valokuvanäyttely ja taitelijia **Kirsti Virtasen** veistoksia.

2. 'Nya Sverige' -symposiumi Växjössä Emigrantinstituetissa

Ruotsin Siirtolaisuusinstituutti järjesti Växjössä 3.-4.10.1988 symposiumin aiheesta 'Uusi Ruotsi'. Symposiumiin osallistui seitsemän luennoitsijaa ja noin kolmekymmentä osanottajaa.

Aluksi prof. **Sten Carlson** käsittelee 'Uutta Ruotsia' osana suurvalla-Ruotsin toimintaa. Carlson totesi, että Delawareen saapui vuoteen 1644 mennessä noin 200 henkilöä, joista naisia oli vain 21. Suomalaisen osuudeksi hän arvioi 20-22 % ja saksalaisia ja hollantilaisia oli 15 %. Suomalaiset olivat kotoisin erityisesti Pohjanmaalta ja Vermlannista Ruotsista. Vuonna 1644 suomalaisten osuus kasvoi, varsinkin viimeisissä retkikunnissa. Carlsonin arvion mukaan siirtokuntaan meni vuoteen 1655 mennessä, jolloin se joutui hollantilaisille, kaikkiaan 700 henkeä, joista noin kolmannes oli suomalaisia. Vuonna 1656 saapuneen 'Mercurius'-laivan tuotua noin 100 suomalaista, heidän osuutensa nousi noin puoleen väestöstä. Carlson toteaa kuitenkin, että vaikeimmin identifioitava ryhmä oli Keski-Ruotsin metsäsuomalaiset. Kaikkiaan 'Uusi Ruotsi' siirtokunnan asukkaita ja jälkeläisiä oli vuonna 1700 2000 henkeä eli yksi prosentti eurooppalaisesta väestöstä. Liittyen Suomessa käytyyn keskusteluun John Mortonin ratkaisevasta äänestä Yhdysvaltain itsenäistymisjulistuksessa vuonna 1776, mielenkiintoinen on prof. Carlsonin toteamus, että 'mikäli halutaan dramatisoida asiaa, niin John Mortonilla oli ratkaiseva ääni.'

Joseph Rydén käsittelee kuvernööri Johan Prinziä todeten, että 'Uudessa Ruotsissa tarvittiin lujatoeista käskynhallijaa'. Valitettavaa vain oli, ettei hän saanut riittävää tukea kotimaastaan, joten syksyllä 1653 hän palasi Ruotsiin ilman lupaa.

Ulf Beijbomin teemana oli 'Uusi Ruotsi' ja myöhempi Ruotsin siirtolaisuus.

Stellan Dahlgren Upsalan yliopistosta keskittyi 'Uusi Ruotsi'-kauppayhtiöön valtion ja yksityisten taloudellisena yrityksenä.

Hans Norman Upsalan yliopistosta käsittelee viimeisen kuvernöörin Johan Risingin toimintaa lähinnä hänen päiväkirjansa pohjalta.

Jan Arvid Hällström Upsalan yliopistosta tarkasteli Ruotsin kirkon osuutta 'Uusi Ruotsi' -siirtokunnassa.

Olavi Koivukangas Siirtolaisuusinstituutista Turusta käsitteli suomalaisten osuutta 'Uusi Ruotsi'-siirtokunnassa.

Symposiumi pidettiin Teleborgin linnassa Växjön sosiaalikorkeakoulussa. Siirtolaisuusinstituutin tiloihin oli tehty 'Uutta Ruotsia' käsittelevä näyttely, johon symposiumin osanottajilla oli tilaisuus tutustua.

3. 'Uusi Ruotsi'-seminaari Hanasaarella

Suomalais-ruotsalainen kulttuurirahasto järjesti 14.10.1988 Uusi Ruotsi-seminaarin Hanasaarella. Pääsihteeri **Sulo Huovisen** avauksen jälkeen **Hans Norman** Upsalasta tarkasteli hankkeen historiallisia pääpiirteitä todeten, että v. 1655 Uudessa Ruotsissa oli 400 henkeä, kun 'Uudessa Hollannissa' oli 4000 henkeä, 'Uudessa Englannissa' 20000 henkeä Marylandissa ja muissa eteläisissä siirtokunnissa oli 26000 asukasta.

Kari Tarkiainen Ruotsin valtionarkistosta Tukholmasta esitteli siirtokuntaa dokumenttien valossa todeten lähteistä puuttuvan mm. Peter Minuitin intiaanien maanostokirjan 29.3.1638 sekä vanhimmat kirkonkirjat 1640-luvulta lähtien.

Akateemikko **Eino Jutikkala** käsitteli Suomea Ruotsin suurvallan osana todeten 'Suomen' olleen regionaalinen - eikä nationaalinen käsite Suomi oli 1600-luvulla suurelta osin suomenkielinen, ruotsalaistuminen liittyi ennen kaikkea vapauden aikaan.

Reino Kero tarkasteli uudisasukkaiden ja alkuperäisväetön suhteita. Intiaanien maissinviljely kaskipelloilla sekä metsästys ja kalastus muistuttivat suomalaisten elämänmuotoa. Ruotsin valtio oli antanut ohjeet käsitellä hyvin intiaaneja, jotka tappoivat vain alle 10 henkeä siirtokunnassa. Intiaanit puolestaan näkivät ruotsalaisissa liittolaisen hollantilaisia ja englantilaisia vastaan

Arto Leikola käsitteli Pehr Kalmien matkaa Pohjois-Amerikkaan vuosina 1748-1751 todeten Kalmin maineen lepäävän hänen Amerikan matkassaan. Kuitenkaan tätä teosta ei ole koskaan käännetty suomeksi.

Juha Pentikäinen puhui suomalaisista kaskenpolttajista 'Uudessa Ruotsissa' todeten, että siirtokunnan historia on kirjoitettu ruotsalaisesta näkökulmasta, mm. Amandus Johnson v. 1911. Suomalaiset toivat kielensä ja uskontonsa lisäksi savupirtin, saunan, riukuaidan, jokiveneen ja kudontamallin. Pentikäinen ei usko, että suomenkieli olisi hävinnyt kokonaan 1700-luvun puoliväliin mennessä, kuten Kalm antaa ymmärtää. Kalm oppi suomenkielen vasta palattuun Amerikan matkaltaan.

Robert Murray tarkasteli kirkon osuutta 'Uudessa Ruotsissa' ensimmäisestä pastori Reorus Torkilluksesta, joka rakensi ensimmäisen kirkon, viimeiseen v. 1831 kuolleeseen Anders Colliniin asti.

Norjalainen **Per Martin Tveingsberg** käsitteli kaskenpolttekniiikan vientiä Skandinaviasta Delawarejoen laaksoon. Kaskitaloudesta johtuen tilojen väliset etäisyydet olivat usein kolme kilometriä.

Lopuksi toimittaja **Rune Ruhnbro** esitteli julkaisemaansa kirjaan perustuvan diasarjan 'Matka Uudessa Ruotsissa'.

Yhteen päivään oli ehdettu liiaksi atustuksia, joten keskustelulle ei jäänyt aikaa.

* * *

Yhteenvetona näistä kolmesta Delaware-siirtolaisuuteen liittyvästä konferenssista on havainto, että niissä tuotiin esiin hyvin vähän uutta tietoa tai lähdeaineistoa. Pisimmälle on päästy Yhdysvalloissa, jossa erityisesti sukututkijat ovat selvittäneet 'Uuden Ruotsin' väestön rakennetta ja vaiheita uudella mantereella. Tämä ilmeni selvästi osallistuessani viime maaliskuussa konferenssiin New Jerseyssä ja Delawareassa. Delaware-siirtolaisuudesta tarvitaan uutta ja alkuperäislähteisiin perustuvaa tutkimusta myös Skandinaviassa. Hyvää esimerkkiä ovat osoittaneet Upsalan historiantutkijat Stellan Dahlgren ja Hans Norman julkaisemalla ja analysoimalla siirtokunnan viimeisen kuvernöörin Johan Risingin päiväkirjan.